

Nr 438.

Av herrar **von Seth** och **Lundqvist**, i anledning av *Kungl. Maj:ts proposition, nr 190, angående anslag till främjande av bostadsförsörjning för mindre bemedlade, barnrika familjer m. m.*

I proposition nr 190 har Kungl. Maj:t med åtskilliga förändringar framlagt bostadssociala utredningens förslag angående bostadsanskaffningslån och familjebidrag till barnrika, mindre bemedlade familjer på landsbygden. Kungl. Maj:t har därvid tillmötesgått uttalanden bl. a. av 1936 års riksdag med förordande av att den befolkningspolitiskt betonade statliga bostadspolitiken måtte utsträckas att även gälla den egentliga landsbygden.

Den förevarande propositionen har uteslutande tagit sikte på egnahemsbebyggelse. Staten tänkes stödja barnrika familjer i främsta rummet genom bidrag till byggande av goda, rymliga enfamiljshus; bidrag skola lämnas dels i form av lån, varav 20 procent skola efterskänkas, dels i form av familjebidrag att utgå under den tid, barnen försörjas i hemmet, medelst efter barnantalet differentierade avdrag å amorteringar och räntor. Hjälpskulle vidare kunna utgå till personer, som låta ombygga bostadshus, likaledes både i form av lån och familjebidrag; eftersom familjebidraget även i detta fall skall begränsas till att ej överstiga den årliga amorterings- och räntekostnaden för ombyggnaden, blir familjebidraget dock i fråga om ombyggnadslån av jämförelsevis ringa storlek.

I princip kan icke gärna något vara att erinra mot att en befolkningspolitisk bostadshjälp för landsbygden främst inriktas på egnahemsverksamhet, ej heller mot att statsmakterna uppställa krav på att de understödsberättigade bostäderna äro utrustade med de viktigaste moderna bekvämligheterna. Av den allmänna höjningen av bostadsstandarden i landet måste även landsbygden bli delaktig, och givetvis ligger det härvid stor makt uppå att samhället, i den mån det vill och har råd att främja denna utveckling, i första hand hjälper de barnrika familjerna. Även om den representativa undersökning angående landsbygdens bostadsförhållanden, som bostadssociala utredningen företagit, lämnar åtskilligt övrigt att önska och till sina metoder kan göras till föremål för mycken befogad kritik, är det utan all utredning uppenbart, att bostadsförhållandena på landsbygden, trots stark förbättring på senare tid, äro i behov av att upphjälpas och påkalla samhällets uppmärksamhet.

Även om man sålunda gärna vill acceptera grundtanken i den föreliggande propositionen, kan emellertid mot denna resas den invändningen, att en viss grupp familjeförsörjare favoriseras. Detta har inskräpts av social-

styrelsen i dess yttrande, och ej heller departementschefen kan frångå invändningen ett visst berättigande. De medel, som staten via här berörda anslag ämnar anslå till bostadsändamål, skola ju tillhandahållas blott egnahemsägare och bland dessa blott dem, som kommunerna inom den vida ram, som utkastet till förordning uppställer, finna personligen förtroendeingivande. Begränsningen är således mycket stark. För det första finnes det sålunda ingen garanti för att de mest behövande bland de barnrika familjerna ens inom samma kommuner få tillgodonjuta denna bostadshjälp. För det andra ställas alla de utanför, som tidigare byggt egna bostäder och ej behöva företa om- eller tillbyggnad men ändock ha höga amorterings- och räntekostnader att bära utöver familjebördan. För det tredje uteslutas de från hjälp, som hyra bostad och som kunde behöva få en större lägenhet för sin stora familj men av ekonomiska skäl ha svårt att kunna bära merkostnaden härför. Det synes oss vara ett lika stort samhällsintresse att i behövande fall hjälpa framför allt sistnämnda kategori till rätta som att alltför ensidigt tillgodose de med föreliggande proposition åsyftade egnahemsbyggarna.

Starka skäl kunna därför enligt vår mening åberopas till förmån för att staten kompletterar sin för landsbygden avsedda befolkningspolitiska bostadspolitik med hjälp i särskilda fall även åt sådana barnrika familjer, vilka icke bebo egnahem. Dels kan det för en del förhållandevis tätt befolkade orter vara riskfullt att stimulera till egnahemsbyggande, då det kan vara tvivelaktigt om vederbörande ägare alltid på orten kan påräkna arbete. Dels kan det på en ort finnas tillgång till större boningshus eller lägenheter, i vilka barnrika och behövande men trångbodda familjers inflyttning vore ett socialt intresse; icke minst torde detta vara fallet i en del jordbrukskommuner, där avflyttningen till städer eller samhällen varit stor. Dels kan en familjeförsörjare med stor barnskara av arbetsmarknadsskäl ej alltid själv vilja binda sig för att framgent stanna på en viss ort. I dylika och liknande fall kan en behöflig hjälp åt den barnrika familjen lämnas smidigare och ändamålsenligare genom hyresbidrag. Härvid bör det ej förglömmas, att uppförande av nya, rymliga och moderna bostäder är en fråga om en lång tidsprocess, under vilken det måste krävas att laga efter läglighet.

En statlig hyreshjälp synes oss icke mindre snabbt behöflig än ett i och för sig välmotiverat stöd åt en nybyggnads- eller ombyggnadsverksamhet, som enligt sakens natur och med hänsyn till denna bostadssubventions stora kostnader alltid måste komma jämförelsevis få tillgodo. Vi vilja gå ett steg längre och förklara att den subvention, som innefattas i föreliggande proposition, är så pass rundligt tilltagen, att den utan olägenhet kunde något reduceras i syfte att därmed frigöra medel, som borde kunna användas för att åt behövande barnrika familjer möjliggöra hyreslättnader eller hyrning av större lägenheter. Enligt vår mening borde för detta ändamål bostads-

anskaffningslånet stående amorterings- och räntefria del å 20 procent kunna minskas till 15 procent, vilket skulle innebära att den andra stående, amorterings- och räntepliktiga delen finge höjas från 20 till 25 procent. Detta borde kunna ske utan att det med dessa bostadssubventioner uppställda syftemålet förfelades, samtidigt som den statliga favoriseringen av dessa egnahemsbyggare bleve mindre iögonfallande.

Om man exempelvis räknar med en årlig nybyggnadsverksamhet å 10 å 12 milj. kronor, skulle en reducering av den fria stående delen till 15 procent innebära, att staten därmed inbesparade ett belopp mellan $\frac{1}{2}$ miljon och 1 miljon kronor årligen. För den enskilde egnahemstagaren skulle under förutsättning att boningshusens uppförande skulle belöpa sig till 10 000 å 11 000 kronor den statliga subventionen till honom minskas med ungefär 500 kronor plus vissa räntor därå. Då man av propositionens kalkyler kan räkna ut, att en barnrik familj, som erhåller bostadsanskaffningslån jämte familjebidrag under kanske tjugu års tid, tillsammans kan erhålla ungefär 10 000 kronor av statsmedel, samtidigt som andra kanske barnrika familjer helt lämnas utanför denna hjälp, synes det oss, som om en reducering av subventionen med angivet belopp hade starka skäl för sig. Att å andra sidan gå längre i att nedbringa subventionen torde vara svårt, såvitt man vill vara viss om att bibehålla stimulansen till den bostadsförbättring, vartill propositionen siktar.

Måhända kan den möjlighet till hyreshjälp åt landsbygdens barnrika familjer, varmed vi önska den av regeringen föreslagna bostadshjälp kompletterad, framdeles beredas dessa genom en allmän barnbidragsverksamhet. Skulle så vara fallet, är det blott att beklaga att frågan icke nu kan lösas i ett sammanhang. Likväl synes det oss, som om riksdagen redan nu skulle antingen kunna göra ett uttalande till förmån för införandet av hyreshjälp eller också besluta vidta provisoriska åtgärder i denna riktning. För vår del skulle vi vilja som en dylik provisorisk åtgärd skissera följande riktlinjer.

Hyresbidrag borde till barnrika familjer i behövande fall kunna utbetalas av kommunerna, vilka borde erhålla statsbidrag härför till lämpligen hälften. Statsbidragen kunde under vederbörlig kontroll utbetalas exempelvis varje halvår i efterskott. Hyresbidrag borde lämnas antingen till lindring av hyreskostnaden, när bostaden vore fullgod och för ifrågavarande familjs storlek tillräcklig, eller också för att möjliggöra för trångbodd familj att hyra sig en kvalitativt god och med hänsyn till utrymmet behöfvlig lägenhet; i speciella fall borde även gamla egnahemslånetagare med stor familj kunna erhålla liknande bidrag. Företrädesvis borde hjälpen avse enfamiljsboningshus. Det borde ankomma på vederbörande kommun att inom ramen för de av staten uppställda statsbidragsvillkoren ordna denna hjälpverksamhet. Liksom i föreliggande förslag om bostadsanskaffningslån och familjebidrag borde tre oförsörjda barn utgöra minimum för hjälp. I kommunens skyl-

dighet att lämna eget bidrag skulle ligga garantien för att hjälpen endast komme behövande till godo.

Med hänsyn till de jämförelsevis låga hyreskostnader, som präglar landsbygdens fastighetsmarknad, behövde statens kostnader för en dylik hjälpverksamhet med all sannolikhet ej bli särdeles stora. I vart fall skulle dessa väsentligt understiga kostnaderna för den hjälpverksamhet, som föreliggande proposition åsyftar att få till stånd. Säkerligen skulle åtskilliga mindre kommuner ej anse sig ha något egentligt behov av att lämna dylik hjälp; den successiva förbättringen av lantarbetarbostäderna liksom de många ansträngningarna i industri- och brukssamhällen att skapa goda bostadsförhållanden torde på de flesta håll göra behovet av hyresbidrag mindre framträdande. Det är givetvis omöjligt att på förhand kalkylera med några säkra kostnader, men om man skulle ange hyresbidraget normalt till 150 kronor, varav statens andel vore 75 kronor, och om man i genomsnitt för Sveriges ungefär 2 400 kommuner räknade med tre dylika statsbidrag, skulle det sammanlagda bidragsbeloppet från staten belöpa sig till något över $\frac{1}{2}$ miljon kronor, alltså ungefär samma belopp, som en reduktion till 15 procent av den fria stående delen enligt vad som ovan ifrågasatts skulle representera i minskning av statens utgifter för den i propositionen föreslagna hjälpformen.

Därest riksdagen i enlighet med vårt ovanstående förslag skulle besluta att provisoriskt införa hyresbidrag även för den rena landsbygden, kan denna hjälpverksamhet näppeligen påbörjas förrän den 1 januari 1939; med hänsyn till att statsbidragen skulle utbetalas halvårsvis i efterskott, vore uppförandet i statsbudgeten av en särskild anslagspost, avseende hyreshjälp åt landsbygdens behövande barnrika familjer, för budgetåret 1938—1939 ej behövt.

Väsentligast för oss är att hyresbidrag i familjepolitiskt syfte skulle kunna lämnas utan fattigvårds karaktär. Det stöd åt de barnrika familjerna till förbättring av deras bostadsförhållanden, som vi med denna motion åsyfta, skulle komma dessa tillgodo såsom ett samhällets välmotiverade bidrag till den stora försörjningsbörda, som de påtagit sig. Med hänsyn till att kommunalnämnden förutsatts handhava den bostadshjälp, som propositionen vill införa, synes det oss i anslutning till ovanstående lämpligt, att kommunalnämnden tillsvidare och i avaktan på den sociala rationaliseringskommitténs förslag även i förevarande fall bleve behörigt kommunalt organ.

Med hänvisning till ovanstående hemställa vi sålunda,

dels att riksdagen antingen ville i skrivelse till Kungl Maj:t uttala sig för eller provisoriskt besluta att som komplettering till den av Kungl. Maj:t i förevarande proposition nr 190 föreslagna bostadsanskaffningslåne- och familjebidragsverksamheten även hyreshjälp med statsbidrag i enlighet med

ovan anförda riktlinjer måtte kunna utgå till behövande barnrika familjer å den egentliga landsbygden,

dels att riksdagen i och för finansierande av denna verksamhet och av andra ovan anförda skäl måtte reducera den stående amorterings- och räntefria delen av bostadsanskaffningslånen från 20 till 15 procent.

Stockholm den 2 april 1938.

T. G. v. Seth.

R. Lundqvist.
